

УДК 631.115.75:334.012.65:(477.73)

ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА В ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

І.О.Шаповалова, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Світовий досвід господарювання свідчить, що мале, середнє та велике підприємство не виключають, а доповнюють одне одного. Тому Україні слід використовувати цей досвід.

Серед вітчизняних вчених, які досліджують цю проблему, слід відзначити П.Т.Саблука, В.А.Месель-Веселяка, М.Й.Маліка, О.В.Крисального, Л.І.Воротіну та інших. Але багато питань цієї проблеми, пов'язаних з ефективністю виробництва малого підприємства аграрного бізнесу, вимагають подальшого більш глибокого дослідження. На деяких із них ми акцентуємо увагу.

Вирішуючи проблеми підвищення економічної ефективності малих підприємств на сучасному етапі, на нашу думку, важливо враховувати існуючий рівень спеціалізації та розширення диверсифікації напрямів їх виробничої діяльності.

Як показали дослідження, спеціалізація приватних селянських господарств належить до ознак, які вказують на місце фермерського укладу в системі аграрного виробництва. Фермери прагнуть знайти своє місце на ринку сільськогосподарської продукції, сформувати ефективну для даних умов комбінацію галузей виробництва, їм доводиться визначатися не лише з тим, виробництво якого виду продукції є вигідним, а й зважати на відсутність найнеобхідніших видів матеріально-технічних ресурсів, брак коштів, нерідко й досвіду.

Спеціалісти вважають, що фермерам варто орієнтуватися на виробництво тих видів продукції, які потребують значних затрат кваліфікованої праці, ретельного дотримання технології виробництва й допоможуть тим самим реалізувати переваги приватної форми господарювання (розвиток тваринницьких галузей, вирощування овочів тощо). Вузька спеціалізація при цьому може забезпечити вищий рівень інтенсивності виробництва. Однак практика розвитку

фермерства в області не завжди співпадає з такими рекомендаціями.

Фермери, зважаючи на нестабільність ринкової кон'юнктури, прагнуть розвивати кілька товарних галузей. Ті з них, котрі мають у користуванні декілька десятків гектарів землі, розширюють сівозмину, більше уваги приділяють розвитку тваринництва. Власники невеликих господарств орієнтуються на виробництво зерна, яке незмінно відзначається високим попитом. У багатьох районах розвиток молочного тваринництва в СФГ не перевищує обсягів, характерних для особистих підсобних господарств. Обстеження показали, що на початок 2003р. 56,5% фермерів не утримували великої рогатої худоби, 70% — корів. Через чималі затрати на спорудження пристосованих приміщень, придбання худоби, існують проблеми зі збутом тваринницької продукції.

Останні зміни структури посівних площ вказують, на які пріоритети орієнтуються фермери. Основна частина посівів припадає на зернові та соняшник. У зв'язку з відсутністю у фермерів необхідної вузькоспеціалізованої техніки певна частина робіт виконується у їх господарствах залученими механізаторами. При цьому порушуються оптимальні строки проведення польових робіт. Помітною особливістю є невеликі площі посівів кормових культур. Все це не дозволяє реалізувати переваги приватного господарювання.

У тваринництві профілюючою галуззю є скотарство м'ясо-молочного напрямку. У фермерських господарствах Миколаївської області спостерігається тенденція до зниження щільності (на 100 га сільськогосподарських угідь) умовного поголів'я в цілому і корів зокрема. Стало характерним, що наприкінці року кількість утримуваного поголів'я різко зменшується порівняно з даними на середину літа. Фермери прагнуть реалізувати худобу на м'ясо й зекономити на витратах кормів у зимовий період.

Кілька сотень фермерів області, які почали працювати з самого початку земельної реформи, практично визначились із спеціалізацією, створили і продовжують зміцнювати відповідну матеріально-технічну базу. Крайці господарі вкладають кошти у спорудження млинів, пекарень, різнопрофільних невеликих переробних підприємств. Інші ж, намагаючись вистояти, далеко не завжди

дотримуються раціональних, орієнтованих на перспективу параметрів і напрямів виробничої діяльності.

Можливим і доцільним є стимулювання державою вигідних для суспільства форм спеціалізації фермерських господарств. Цього можна досягнути з допомогою цільових програм підтримки виробництва необхідніших для регіону видів сільськогосподарської продукції. В цілому ж раціоналізація виробничих параметрів фермерських господарств відбувається у міру зміцнення їх економічного стану.

Практикою доведено, що для найефективнішого використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів, а також для забезпечення постійних протягом року грошових доходів, фермерське господарство повинно мати дві-три товарні галузі. Вузькоспеціалізовані господарства можуть розвиватися лише в приміській зоні.

Фермерське господарство, яке спеціалізується виключно на виробництві продукції тваринництва, повинно вирощувати кормові культури для своїх потреб, що значно здешевить виробництво продукції тваринництва. Наявність тваринництва дозволить фермеру забезпечити рослинництво власними органічними добривами, що також вплине на здешевлення рослинницької продукції.

Слід сказати, що на сьогоднішній день фермерське підприємство не в змозі ефективно функціонувати тільки виробляючи сільськогосподарську продукцію без диверсифікації.

Диверсифікація — антипод спеціалізації, дозволяє в умовах нестабільного і структуризованого ринку забезпечити кращу адаптацію виробника до динамічної маркетингової диспозиції. Як поглиблення спеціалізації, так і диверсифікація вимагають мобілізації певних фінансових ресурсів для їх проведення.

Багатий досвід виробничо-комерційної діяльності фермерів, набутий поза межами нашої країни, переконливо свідчить, що ініціативні господарі за власним бажанням і в міру своїх можливостей можуть значно диверсифікувати своє землеробство і тваринництво. Мета двоєдина: підвищення конкурентоздатності свого підприємства та розширення асортименту продукції і стабілізація свого фінансово-економічного стану додатковими грошовими надходженнями за рахунок як реалізації тієї продукції на внутрішньому

ринку, так і експортних поставок.

Серед таких невідкладних і економічно перспективних питань знаходяться, зокрема, вирощування їстівних грибів, кролівництво, хутрове звіроводство, перепелівництво, шовківництво, бджільництво, конярство, черв'яківництво (вермікультура), рибництво, раківництво, розведення страусів, кенгуру, харчових равликів і тому подібне.

Було б надто непомікованим і необачним, коли б наші фермери, традиційно обмежившись вирощуванням лише соняшнику та пшениці, телят та свиней, залишилися осторонь усіх тенденцій і фактів сучасного розвитку виробничої діяльності у всьому її різноманітті. В багатьох країнах подібна диверсифікація виробництва по суті стала вирішальною для економіки фермерських господарств, бо дозволяє знівелювати сезонність праці, тобто з великою користю заповнювати міжсезонні паузи у виконанні сільськогосподарських робіт, збільшує пропозицію товарів і послуг, активізує торговельно-фінансовий оборот, підвищує конкурентоздатність фермерського виробництва, усуває чи значно послаблює усілякі господарські і фінансові ризики, пов'язані з вузькою спеціалізацією виробництва та кон'юнктурними коливаннями ринку.

Разом з цим, на думку багатьох провідних вчених сучасності, вирішальним елементом на сьогодні у підвищенні ефективності функціонування підприємств малого бізнесу в сільському господарстві є їх виробнича кооперація.

Сприяння процесам кооперування, об'єднання під захистом кооперативів якомога більшої кількості фермерів та ОПГ, допомога в налагодженні їх діяльності повинні постійно залишатися в центрі уваги Всеукраїнської асоціації фермерів і приватних землевласників та її обласних філіалів. Тоді фермери не залишаться кожний наодинці перед усіма розглянутими труднощами і перешкодами перехідного періоду. Виробнича кооперація надасть стабільності і ефективності виробничій сфері, страхуючи її від багатьох ризиків і непередбачуваних коливань кон'юнктури в умовах нашого поки що недорозвиненого ринкового середовища.

А кооперування в сфері збуту допоможе кардинально поліпшити ситуацію з реалізацією продукції, бо об'єднані фермери

здатні ефективно протистояти посередникам і трейдерам. Всі ці проміжні категорії, що є далекими від сфери матеріального виробництва, монопольно одержують прибуток за рахунок важкої праці селян, нав'язуючи їм зайві послуги з реалізації виробленого і диктуючи їм занижені ціни на готову продукцію. Адаже основним каналом реалізації продукції ОПГ та СФГ є посередники, особливо в сільській глибинці. Закупівлю вони здійснюють за цінами, нижчими від роздрібних до 50% і навіть більше. Працюють же вони нелегально, тобто в більшості своїй вони не оформлені як підприємці чи посередницькі організації, а тому й податки не сплачують. Це є один зі спонукальних мотивів до кооперування малих сільськогосподарських товаровиробників з переробки і збуту своєї продукції.

Отже, згуртовані кооперативною працею, ферми зуміють утримати посередників в розумних межах, а головне — стануть дієвим фактором впливу на цінову політику держави і посприятимуть ліквідації руйнівного диспаритету в цінах на власну продукцію і засоби виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Онищенко О.М. Нові форми господарювання та їх результативність у сільськогосподарському виробництві Словаччини// Економіка України.-2002.- №1.- С.66-69.
- 2.Саблук П.Т. Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК. -К. 2002, Т.1.-С.414.

УДК 641.07

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ОБ'ЄКТАМИ

Т.І.Костюченко, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Останнім часом виникла необхідність створення нової інформаційної системи в сільському господарстві. Сьогодні, коли підприєм-